

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Нагорняк Світлана Василівна

УДК 378.093.2. 015.31:34 (043.3)

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ
СТУДЕНТІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ ПРАВОЗНАВСТВО У ПРОЦЕСІ
ВИХОВНОЇ РОБОТИ КОЛЕДЖУ**

13.00.07 – теорія і методика виховання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор

Акімова Ольга Вікторівна,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, завідувач кафедри педагогіки і професійної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Васянович Григорій Петрович,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, професор кафедри гуманітарних дисциплін і соціальної роботи, м. Львів;

кандидат педагогічних наук,

Коваль Інна Віталіївна,

Комунальний вищий навчальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка», викладач, м. Умань.

Захист відбудеться 26 червня 2018 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.05053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус № 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32) та на сайті університету за адресою www.vspu.edu.ua.

Автореферат розісланий 25 травня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Коломієць А.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Розбудова Української держави, відродження української нації потребують формування правосвідомості студентської молоді, що є складовою національної свідомості суспільства. У Концепції національного виховання студентської молоді розкривається роль держави у правовому вихованні, котра полягає в координації зусиль усіх інститутів суспільства, забезпеченні єдності та пріоритету загальнодержавних і національних інтересів. Правове виховання студентів, що здійснюється в освітньому середовищі коледжу, передбачає формування правосвідомості студентів, системи їх поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, що створені упродовж віків українським народом і покликані формувати світоглядні позиції та ціннісні орієнтації, що зреалізуються через комплекс відповідних заходів. Правове виховання, в основі якого – формування правосвідомості студентської молоді, має стати відповіддю на виклики сучасного світу та формувати українську молодь на основі національної ідеї. Сформована правосвідомість молоді робить можливим входження у світовий соціокультурний простір та сприяє збереженню української національної ідентичності. Правове виховання має стати фундаментом становлення світогляду молодої людини та формування фахових знань й професійної відповідальності студентів коледжів за спеціальністю правознавство.

У той же час, як свідчать результати досліджень, існують питання щодо формування правосвідомості студентів спеціальності правознавство, котрі потребують оперативного вирішення в процесі виховної роботи коледжу. Це, насамперед, необхідність усвідомлення особистістю на рівні переконань соціально-професійної значущості правової компетентності; актуалізація поглиблення правової освіченості майбутніми фахівцями спеціальності правознавство; дотримання правових принципів на основі відповідних переконань. Саме це актуалізує проблему зорієнтованості виховання студентів-правознавців засобами укорінення в правосвідомості правових переконань, ціннісних орієнтацій, прийняття еталонів правомірної поведінки, заснованих на деталізації й глибині правових знань у майбутніх юристів.

Проблема професійно-особистісного розвитку майбутніх фахівців усебічно висвітлена на теоретико-методологічному рівні у працях Г. Васяновича, С. Гончаренка, Р. Гуревича, І. Зязюна, А. Коломієць, В. Кременя, О. Лавриненка, В. Оржеховської, В. Шахова, В. Штифурак.

Останнім часом помітно активізувалося вивчення проблеми формування правосвідомості громадян України, у тому числі студентської молоді (О. Акімова, О. Бандурка, В. Барковський, К. Басін, І. Бех, С. Болоніна, Н. Головка, В. Головченко, М. Гончар, М. Зайцев, А. Заєць, Н. Калашник, В. Кравець, В. Куц, Я. Кічук, С. Максимов, П. Макушев, О. Михайленко, О. Павлишин, П. Рабінович, В. Рибалко, Т. Смагіна, В. Тацій, Т. Яценко). Науковці пов'язують розбудову в Україні громадянського суспільства із суттєвим підвищенням правосвідомості

громадян, їхньої правової культури, законослухняності, подоланням явищ правового нігілізму, професійної деформації; визначають розвиток правової культури та правосвідомості як умову розвитку України.

У сучасній науці розроблено основи загальної теорії правосвідомості та правового виховання. Значний внесок щодо проблем правового виховання здійснено у працях Й. Васьковича, В. Гузиніна, О. Данильяна, О. Дзьобань, І. Запорожан, В. Іови, Г. Клімової, І. Коваль, Н. Коваленко, А. Кутиркіна, О. Магдик, Є. Мануйлова, О. Орлової та ін.

Сутність правосвідомості як наукового феномену, її структуру та функції досліджено у працях Т. Бачинського, А. Бови, В. Войтова, І. Голосніченка, О. Губаря, Ю. Дмитрієнко, М. Кельмана, О. Кобець, О. Мурашина, В. Мухіна, Ю. Пастушенка, О. Петришина, В. Ткаченка та ін.

Різним аспектам правосвідомості та її формуванню у майбутніх фахівців присвячено дисертаційні дослідження, а саме: В. Войтов «Соціально-філософський зміст правосвідомості», І. Дарманська «Правова підготовка майбутніх вчителів початкової школи в умовах ступеневої освіти», І. Запорожан «Педагогічні основи правовиховної роботи з молодшими школярами», В. Царенко «Формування правосвідомості особистості військовослужбовців-прикордонників України», Я. Кічук «Соціально-педагогічні умови формування правосвідомості майбутніх учителів у педагогічних коледжах», Я. Кічук «Теоретичні і методичні засади формування правової компетентності майбутнього соціального педагога в умовах університетської педагогічної освіти», О. Кобець «Особливості категоріальної структури правосвідомості юриста», Н. Коваленко «Формування правосвідомості і правової культури студентів в Україні», П. Макушев «Професійна правосвідомість і правова культура дільничного інспектора міліції (шляхи формування і удосконалювання)», В. Мухін «Професійна правосвідомість: особливості, функції», О. Фатхутдінова «Правова освіта організаційної свідомості особистості: теоретико-методологічний контекст» тощо.

Теоретична і практична значущість проблеми формування правосвідомості студентів спеціальності правознавство зумовлена також необхідністю подолання низки суперечностей, зокрема, між:

- вимогами, що постійно підвищуються та висувуються суспільством до рівня підготовки фахівців зі спеціальності правознавство відповідно до міжнародних стандартів та недостатньою сформованістю правосвідомості студентської молоді;
- потребою створення науково обґрунтованої моделі та визначення педагогічних умов формування правосвідомості студентів спеціальності правознавство в процесі виховної роботи коледжу та недостатньою розробленістю їх теоретичних і методичних засад;
- посиленням особистісно-професійних вимог до майбутніх фахівців з права та недостатньою сформованістю їх правосвідомості як складової професійної культури.

Актуальність досліджуваної проблеми, недостатня її розробленість у педагогічній науці, а також необхідність розв'язання визначених суперечностей зумовили вибір теми дисертації: **«Педагогічні умови формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження входить до плану науково-дослідної роботи Вінницького державного педагогічного університету за темою «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (державний реєстраційний номер 0115U002571); виконане згідно з планами наукової роботи Вінницького кооперативного інституту «Інституціональне забезпечення розвитку споживчого ринку регіону» (державний реєстраційний номер 0117U00551). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 27.02.2013 р.), узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №1 від 27.01.2015 р.).

Об'єкт дослідження – виховна робота коледжу зі студентами спеціальності правознавство.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови і модель формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов та моделі формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу.

Гіпотеза дослідження – формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу буде ефективною за дотримання таких педагогічних умов:

- використання інформаційно-комунікаційних технологій у правовому вихованні студентської молоді;
- становлення активної правової позиції студентів у процесі педагогічного коучингу;
- залучення студентів до самостійного вирішення правових проблем у процесі організації громадської діяльності.

Для досягнення мети й перевірки гіпотези ставились такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати сутність проблеми формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу.

2. Визначити компоненти, критерії, показники та рівні сформованості правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство.

3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов та моделі формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство.

4. Розробити методiku реалізації педагогічних умов формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу.

Для досягнення поставленої мети в роботі були використані такі загальнонаукові **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез з метою системного аналізу наукової літератури та дисертаційних досліджень для теоретичного обґрунтування проблеми формування правосвідомості; узагальнення, абстрагування, класифікація для узагальнення наукових підходів до розуміння сутності та структури правосвідомості студентів, проведення класифікаційного вивчення основних понять; моделювання для розроблення моделі та визначення педагогічних умов формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу; *емпіричні* – спостереження, анкетування, опитування, тестування, експертне оцінювання, педагогічний експеримент з метою апробації педагогічних умов; методи математичної статистики (критерій Пірсона χ^2) для перевірки достовірності результатів експериментального дослідження.

Експериментальна база дослідження. Експериментальне дослідження проводилося у «Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка Степана Дем'янчука»; коледжі економіки і права Вінницького кооперативного інституту; Вінницькому коледжі економіки та підприємництва Тернопільського національного економічного університету; Житомирському кооперативному коледжі бізнесу і права.

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягає в тому, що: *вперше* визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу (використання інформаційно-комунікаційних технологій у правовому вихованні студентської молоді; становлення активної правової позиції студентів у процесі педагогічного коучингу; залучення студентів до самостійного вирішення правових проблем у процесі організації громадської діяльності); розроблена модель формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу; *уточнено* сутність, критерії, показники й рівні сформованості правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство; *подальшого вдосконалення набули* форми й методи формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено методiku реалізації педагогічних умов формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу, опубліковано методичні рекомендації «Формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної

роботи коледжу»; розроблено методику діагностування рівнів сформованості правосвідомості студентів-правознавців.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне (довідка №04/224 від 05.03.2018 р.); коледжу економіки і права Вінницького кооперативного інституту (довідка №74 від 07.03.2018 р.); Вінницького коледжу економіки та підприємництва Тернопільського національного економічного університету (довідка № 041 від 13.03.2018 р.); Житомирського кооперативного коледжу бізнесу і права (довідка № 1.1.5/64-а від 14.03.2018 р.).

Апробація результатів дослідження здійснена на конференціях: *міжнародних науково-практичних*: «Pedagogika. Nowoczesne badania podstawowe i stosowane» (Warszawa, 2016), «Nauka: teoria i praktyka – 2016» (Przemyśl, 2016), «Moderní vymoženosti vědy – 2017» (Praha, 2017), «Science and life: Proceedings of articles the international scientific conference», (Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 2017), «Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування» (Львів, 2017), «Психологія та педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття», (Харків, 2017), «Areas of scientific thought – 2017», (Sheffield, 2017), «Пріоритети розвитку педагогічних та психологічних наук у XXI столітті», (Одеса, 2018), «Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення педагогів», (Чернігів, 2018), «Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук», (Львів, 2018); *всеукраїнських*: «Шляхи підвищення ефективності навчального процесу у вищому навчальному закладі», (Вінниця, 2013); «Освіта і наука в Україні: шляхи розвитку та напрямки взаємодії», (Харків, 2018); «Науково-методичні орієнтири професійного розвитку особистості», (Вінниця, 2016); *міжвузівських*: «Методика використання досягнень науки та практики у підготовці фахівців для галузей економіки», (Вінниця, 2009), «Методичні аспекти вдосконалення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах», (Вінниця, 2010); основні положення та результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2015-2018 рр.) та кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін та правознавства коледжу економіки і права Вінницького кооперативного інституту (2015-2018 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено у 33 публікаціях, з яких 6 – у фахових виданнях, 6 – у зарубіжних виданнях, 2 – у виданнях, індексованих у Index Copernicus, 1 – навчально-довідковий посібник, 18 – інші видання.

Структура дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел до кожного розділу. Повний текст дисертації складає 352 сторінки, основний зміст роботи викладений на 195 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами; визначено мету, гіпотезу, завдання, об'єкт і предмет дослідження; окреслено методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; охарактеризовано експериментальну базу; викладено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі – *«Формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство як наукова проблема»* – з'ясовано феноменологію поняття правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство; проаналізовано сутність правосвідомості студентів як філософської, соціологічної, психологічної та педагогічної категорії; визначено особливості формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу.

Доведено, що правосвідомість – це форма суспільної свідомості, що містить у собі сукупність поглядів, почуттів, емоцій, ідей, теорій та уявлень, котрі характеризують ставлення людини, соціальних груп і суспільства в цілому до чинного чи бажаного права та діяльності, пов'язаної з ним (С. Гончаренко, А. Кельман, В. Оржеховська, О. Пастушенко). Юридичний аспект правосвідомості вразовує також форму історичного розвитку соціуму та пов'язує його з поняттям права; правосвідомість у цьому випадку розуміється як сукупність учень про право, державу та політику, як оцінювальне відношення до всієї системи політичних і правових закладів та інститутів.

Виявлено, що філософська сутність правосвідомості включає: специфічний тип духовності, філософську рефлексію, відображення у свідомості людини правової дійсності. Філософський аспект категорії правосвідомості передбачає регулювання суспільних відносин та взаємодію права і моралі. Зміст правових норм передбачає виявлення взаємозв'язків норм права з принципами і нормами моралі, з моральною свідомістю суспільства та особистості. При цьому моральна свідомість розуміється як система норм, принципів, ідеалів, що регулюють взаємовідносини людей у суспільстві. Таким чином, моральна свідомість розглядається як специфічний вид соціальної регуляції, обумовлений правосвідомістю.

На основі вивчення наукової літератури (І. Бех, В. Рибалко, Т. Яценко) виявлено, що правосвідомість, як самостійна форма суспільної свідомості, характеризується специфічними ознаками: правосвідомість – одна зі складових суспільної свідомості, що включає політичні, правові, моральні, релігійні норми; правосвідомість враховує почуття, уявлення, цінності, очікування, емоції; серед інших правових феноменів, особливістю правосвідомості є здійснення рефлексії; правосвідомість є елементом мотивації власних дій індивіда, соціальних груп відповідно до правових норм; для правосвідомості характерним є визнання бажаних стандартів, зразків, еталонів поведінки та моральних уявлень.

Педагогічний аспект досліджуваної проблеми пов'язаний з формуванням правосвідомості конкретної професійної групи та є відображенням її практичної діяльності. Розрізняють правосвідомість як характеристику особистості майбутнього юриста та правосвідомість як характеристику його майбутньої професійної діяльності. Під формуванням правосвідомості розуміємо становлення особистісних позицій студента: здатність професійно мислити, раціонально вирішувати правові питання на основі юридичної компетентності та активної громадянської позиції; мобільності та здатності адаптуватися в юридичній сфері.

Як доводить аналіз педагогічного досвіду, правове виховання має такі завдання: розуміння змісту юридичних норм, котрі містяться в текстах нормативних актів; використання отриманих правових знань у практичній навчальній діяльності (вирішення юридичних задач, розбір ситуацій із наявним правовим змістом, виконання інших практичних задач); використання змісту правових норм у реальному житті.

У другому розділі – «Діагностика сформованості правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство» – визначено й обґрунтовано компоненти, критерії, показники та рівні сформованості правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство; у процесі проведення констатувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано стан сформованості та рівні виявлення правосвідомості студентів.

На основі аналізу психолого-педагогічної теорії та практики формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство визначено й обґрунтовано структуру, критерії, показники, рівні й сучасний стан досліджуваного феномену. Структура правосвідомості розглядається як комплекс взаємопов'язаних компонентів, котрі забезпечують її цілісність: *когнітивний компонент* передбачає комплекс соціально-правових та юридичних знань, котрими володіє майбутній юрист, знання основних нормативно-правових документів, котрі регламентують професійну діяльність юристів; *правостворюючий компонент* характеризує емоційний стан (емоції, почуття, переживання) майбутнього юриста, що виражає його емоційно-ціннісне ставлення до правознавства й законодавства, ціннісний показник усвідомленості майбутнім юристом необхідності соціально-правової діяльності. Цей компонент визнає пріоритет права як загальнолюдську цінність у структурі ціннісно-змістової сфери майбутнього юриста, прояв нетерпимості до правопорушень українського законодавства, правову відповідальність; *поведінковий компонент* – правова поведінка майбутнього юриста, навички прийняття юридичних рішень у професійних та особистісних ситуаціях, захист прав, свобод, інтересів громадян.

Для визначення рівнів сформованості правосвідомості студентів-правознавців коледжу виокремлено такі критерії та показники: пізнавально-інформаційний (правові знання, правові оцінки, правові погляди, переконання, уявлення); емоційно-ціннісний (ціннісне ставлення до законодавства, емоційне ставлення до права та правових явищ, усвідомлення

необхідності соціально-правової діяльності); діяльнісний (мотиви правової поведінки, правові звички, традиції, готовність до правомірних дій).

Для визначення сформованості показників структурних компонентів правосвідомості визначено рівні їх прояву: активний, продуктивно-виконавчий, пасивний. *Активний* (високий) рівень сформованості правосвідомості студентів-правознавців – глибокі соціально-правові знання, сформовані вміння приймати рішення у правових професійних та особистісних ситуаціях, правоповага, стійкість правових мотивів, пріоритет права як загальнолюдської цінності, вміння орієнтуватися у нормативно-правових актах, правова відповідальність, позитивне емоційне ставлення до права, сформовані правові переконання. *Продуктивно-виконавчий* (середній) рівень у майбутніх юристів характеризується фрагментарними, недиференційованими соціально-правовими знаннями, нестійкими правовими переконаннями, знаннями соціально-правових норм, недостатньо сформованими вміннями щодо застосування їх у правових професійних та особистісних ситуаціях, біполярним ставленням до права як до загальнолюдської цінності, неструктурованою правовою відповідальністю. *Пасивний* (низький) рівень – недостатній рівень соціально-правових знань, недостатня сформованість правових установок, ситуативне ігнорування соціально-правових норм, несформоване ставлення до права як до загальнолюдської цінності, нестійкість правових мотивів, невміння приймати рішення у правових професійних і особистісних ситуаціях, недостатній рівень сформованості значення права як регулятора суспільних відносин. Для визначення рівнів сформованості правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство були використані такі методики відповідно до критеріїв і показників: пізнавально-інформаційний критерій – методики І. Сохань, Л. Ясюкової; емоційно-ціннісний критерій – методики М. Рокича, ціннісні орієнтації, В. Бойко; діяльнісний критерій – методика Т. Лірі, метод аналізу професійних ситуацій, метод вирішення правових задач.

На констатувальному етапі активний рівень сформованості правової свідомості виявлено лише у 9% студентів КГ і у 9,8% студентів ЕГ. Більша частина майбутніх юристів продемонструвала пасивний рівень (60% у КГ і 58% в ЕГ) і продуктивно-виконавчий рівень – 31% в КГ і 32,2% в ЕГ.

У третьому розділі – «Педагогічні умови та модель формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу та їх експериментальна перевірка» – розроблена модель та обґрунтовано педагогічні умови формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу.

На основі аналізу й узагальнення результатів констатувального етапу експерименту обґрунтовано модель і педагогічні умови формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу.

Щодо першої педагогічної умови – *використання інформаційно-комунікаційних технологій у правовому вихованні студентської молоді* – було виявлено, що впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у виховний процес коледжу сприяє формуванню таких вмінь: використання інформації для планування та виконання юридичної діяльності, здійснення інформаційного пошуку і добір інформації з різних джерел, самостійне засвоєння знань і вмінь, необхідних для вирішення поставленої задачі; взаємодія з членами групи, отримання необхідної інформації у спілкуванні, висловлювання і професійне відстоювання власної точки зору. Методика реалізації педагогічної умови враховувала авторські напрацювання щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій у правовому вихованні студентської молоді і включала: інформаційний прес-центр, інформаційний вісник, сайти коледжу, інтернет-клуб, мережеві турніри, дистанційні олімпіади, проекти тощо.

Щодо другої педагогічної умови – *становлення активної правової позиції студентів у процесі педагогічного коучингу* – було виявлено, що коучинг як синтез тренінгових технологій є ефективним методом взаємодії зі студентами та формування їх професійного мислення. Педагогічний коучинг застосовувався як тривала співпраця суб'єктів виховного процесу, в результаті якого досягаються високі результати формування правосвідомості студентів спеціальності правознавство. Коучинг як ресурсний вид педагогічної діяльності сприяв взаємодії між викладачем і студентом на основі професійної мотивації та співпраці. Визначено та апробовано основні функції викладача-коуча: мотиваційна; виховна; інформаційна; розвивальна; організаційна; диференціальна; фасилітаційна. Ефективними виявилися такі форми роботи, що були зреалізовані зі студентами коледжу спеціальності правознавство: участь у виконанні інноваційних проектів у галузі права; розробка та реалізація соціально-значущих проектів; участь у конференціях, «круглих столах», семінарах різного рівня; «Центрі правової допомоги»; соціально-психологічний тренінг.

Третя педагогічна умова – *залучення студентів до самостійного вирішення правових проблем у процесі організації громадської діяльності*. Ця педагогічна умова передбачала участь студентів у різних видах діяльності, створення умов для громадянської самореалізації, гнучку організацію виховного процесу. Основними функціями «Школи молодого юриста», як засобу формування правосвідомості, було визначено такі: попереджувальна; адаптаційна; навчальна; виховна; розвивальна; діагностична.

Розроблена модель формування правосвідомості майбутніх юристів визначила такі блоки: цільовий – характеризує основну мету навчально-виховного процесу – формування правосвідомості у майбутніх юристів; організаційно-діяльнісний – складається із форм, методів і технологій навчально-виховного процесу, спрямованих на досягнення мети педагогічного експерименту; діагностично-результативний блок передбачає визначення показників, критеріїв, а також розробку рівнів сформованості

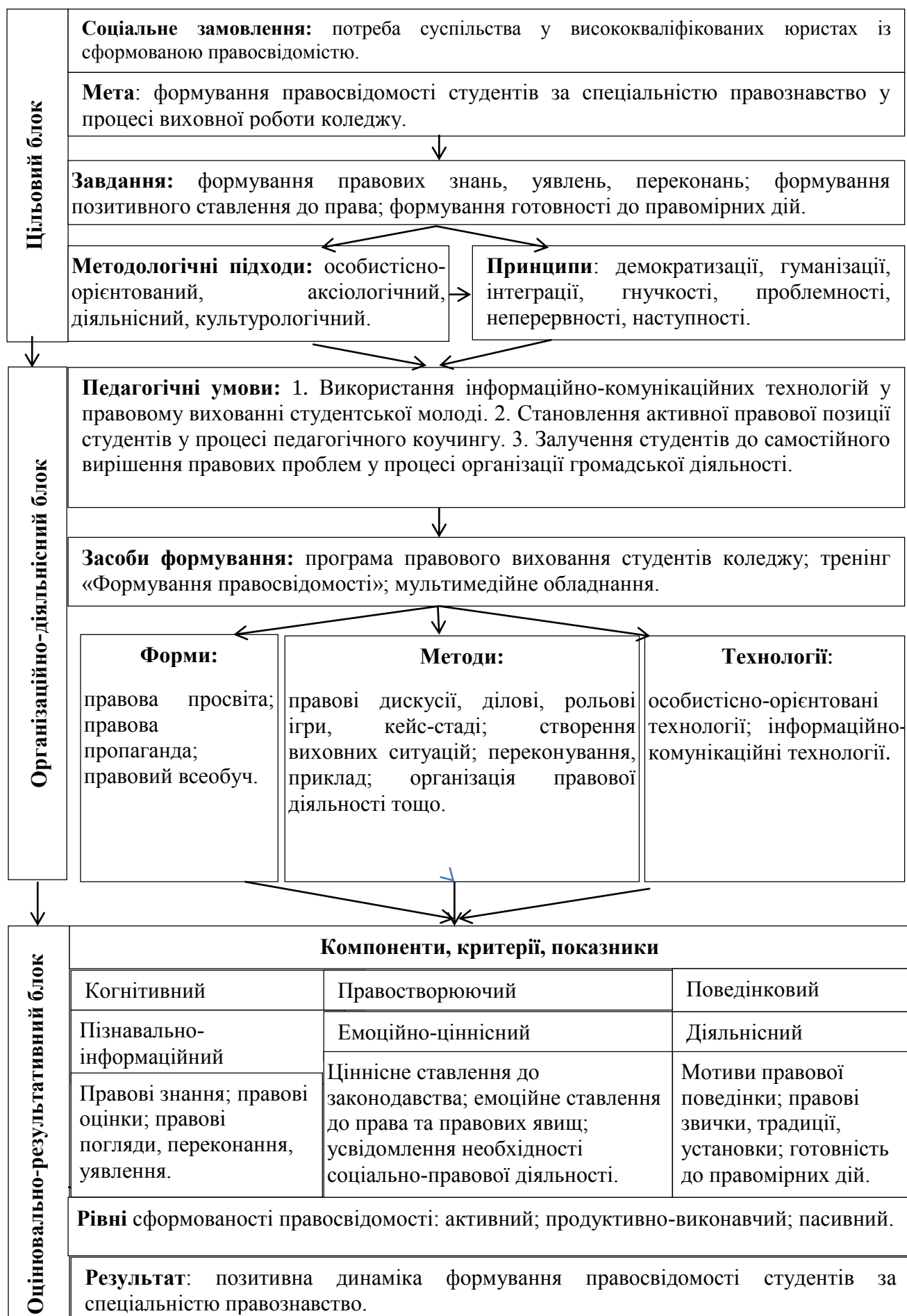

Рис. 1. Модель формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу

правосвідомості майбутніх юристів, добір діагностичного інструментарію для їх вимірювання.

Експериментальне дослідження проходило в три етапи, кожен з яких був спрямований на розв'язання визначених завдань: пошуково-теоретичний, констатувальний та формувальний. Ефективність реалізації запропонованих педагогічних умов підтверджена позитивними змінами.

Результати діагностики рівнів сформованості правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу за трьома визначеними критеріями представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

**Динаміка рівнів сформованості правосвідомості у студентів
коледжу спеціальності правознавство до та після експерименту**

Рівні	Експериментальна група					Контрольна група				
	До експ.		Після експ.		Дина-міка	До експ.		Після експ.		Дина-міка
	n_i	%	n_i	%	%	n_i	%	n_i	%	%
Активний	22	10	103	45	+35	20	9	28	12	+3
Продуктивно-виконавчий	66	29	98	43	+14	70	31	77	35	+4
Пасивний	140	61	27	12	-49	134	59	119	53	-6

Порівняння результатів констатувального та контрольного етапів дослідження свідчить про те, що в результаті формувального експерименту у студентів ЕГ значно підвищився позитивний (активний, продуктивно-виконавчий) рівень правосвідомості. А саме: на 35% збільшилась кількість студентів із активним рівнем правосвідомості; на 14% – з продуктивно-виконавчим; при цьому на 49% зменшилась кількість студентів – майбутніх юристів із пасивним рівнем правової свідомості.

Проведена на заключному етапі нашого дослідження діагностика сформованості рівнів правосвідомості студентів спеціальності правознавство свідчить про ефективність запропонованої нами моделі та педагогічних умов формування правосвідомості студентів-юристів.

Отже, мета дослідження досягнута, гіпотеза – підтверджена, завдання – розв'язані.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу філософської, психологічної та педагогічної літератури з'ясовано сутність правосвідомості як форми суспільної свідомості, що містить у собі сукупність поглядів, почуттів, емоцій, ідей, теорій та уявлень, котрі характеризують ставлення людини, соціальних груп і суспільства в цілому до чинного права та діяльності, пов'язаної з ним. Філософський аспект категорії правосвідомості пов'язаний з положенням, що регулювання

суспільних відносин передбачає взаємодію права і моралі. Усвідомлення змісту правових норм передбачає взаємозв'язок норм права з принципами і нормами моралі, з моральною свідомістю суспільства. Моральна свідомість – особливий вид соціальної регуляції, котрий має певні спільні риси з правовою регуляцією, але у той же час має суттєві відмінності від права.

Педагогічний аспект досліджуваної проблеми пов'язаний із формуванням правосвідомості конкретної професійної групи та є відображенням її практичної діяльності. Розрізняють правосвідомість як характеристику особистості майбутнього юриста та правосвідомість як характеристику його майбутньої професійної діяльності.

Правосвідомість майбутніх юристів, випускників коледжу, визначено як сферу суспільної, групової та індивідуальної свідомості, котра відображає правову дійсність у формі правових знань та вмінь ними користуватися, емоційно-оцінювальних відношень до права та практики його використання, правових установок і ціннісних орієнтацій, регулюючих поведінку особистості в юридично значущих ситуаціях.

Під індивідуальною правосвідомістю студентів за спеціальністю правознавство розуміється динамічне особистісне утворення, що забезпечує здатність студента-майбутнього юриста до орієнтації та самовизначення в правовому просторі на основі правових знань, умінь і навичок; поваги до права, формування правових установок і ціннісних орієнтацій.

Визначено, що правове виховання характеризується відносною самостійністю цілей, специфікою методів їх досягнення та організованих форм. Воно являє собою багатоцільову діяльність, яка передбачає наявність стратегічних, довготривалих і тактичних цілей. Правове виховання спрямовано на формування правосвідомості, що забезпечує перехід правових знань у відповідні правові переконання студентів через їхню активну практичну діяльність із нормативно-правовими актами.

2. На основі аналізу психолого-педагогічної теорії та практики формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство визначено та обґрунтовано структуру досліджуваного феномену: когнітивний, правостворюючий, поведінковий компоненти. Для визначення рівнів сформованості правосвідомості студентів-правознавців коледжу визначено наступні критерії та показники: пізнавально-інформаційний; емоційно-ціннісний; діяльнісний. Для визначення сформованості показників структурних компонентів правосвідомості визначено рівні їх прояву: активний, продуктивно-виконавчий, пасивний.

3. На основі аналізу й узагальнення результатів констатувального етапу експерименту обґрунтовано модель і педагогічні умови формування правосвідомості студентів за спеціальністю право у процесі виховної роботи коледжу. Методика реалізації першої педагогічної умови – використання інформаційно-комунікаційних технологій у правовому вихованні студентської молоді – включала авторські напрацювання щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій у правовому вихованні

студентської молоді, а саме: інформаційний прес-центр, інформаційний вісник, сайти коледжу, інтернет-клуб, мережеві турніри, дистанційні олімпіади, мережеві проекти тощо. Методика реалізації другої педагогічної умови – становлення активної правової позиції студентів у процесі педагогічного коучингу – передбачала тривалу співпрацю суб'єктів виховного процесу, в результаті якої було досягнуто позитивну динаміку у формуванні правової позиції студентів. Щодо третьої педагогічної умови – залучення студентів до самостійного вирішення правових проблем у процесі організації громадської діяльності – передбачалася участь студентів у різних видах діяльності, створення умов для громадянської самореалізації, гнучка організація виховного процесу. З метою розвитку поведінкового компоненту правосвідомості у коледжі була створена «Школа молодого юриста».

Розроблена модель формування правосвідомості майбутніх юристів визначила такі блоки: цільовий; організаційно-діяльнісний; діагностично-результативний.

4. Ефективність реалізації запропонованих педагогічних умов підтверджена позитивними змінами. Порівняння результатів констатувального та контрольного етапів дослідження свідчить про те, що в результаті формувального експерименту у студентів ЕГ значно підвищився позитивний (активний, продуктивно-виконавчий) рівень правосвідомості. А саме: на 35% збільшилась кількість студентів із активним рівнем правосвідомості; на 14% – з продуктивно-виконавчим; при цьому на 49% зменшилась кількість студентів – майбутніх юристів – із пасивним рівнем правової свідомості. Отримані результати дослідження перевірено за допомогою методів математичної статистики (критерій Пірсона χ^2).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Нагорняк С.В. Трудове право та право соціального забезпечення : навчально-довідковий посібник. Вінницький кооперативний інститут, ПП «ТД «Едельвейс і К» Вінниця, 2016. 438 с.

2. Нагорняк С.В. Структура, критерії, показники та рівні сформованості правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Випуск 2 (39). С.150–154.

3. Nahorniak S. (Ukraine) Functional Classification of the Law Students' Sense of Justice. Функціональна класифікація правосвідомості студентів-правознавців (Україна). Research journal «European Research prepared by using the XXV International scientific and practical conference «European Research : Innovation in Science, Education and Technology». European Research № 1 (24). Сб. ст. по мат. : XXIV межд. науч. – практ. конф. (United Kingdom, London, 8-9 February 2017). Р. 89–92.

4. Нагорняк С.В. Функціональна структура правосвідомості: психологічний підхід. Сучасні інформаційні технології та інноваційні

методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Випуск 47. редкол. Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 80–83.

5. Нагорняк С.В. Особливість структури правосвідомості майбутніх юристів : теоретико-дефінітивний аналіз. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія : Зб. наук. праць. Випуск 52. / Редкол. : В.І. Шахов (голова) та ін. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. С. 118–122.

6. Нагорняк С.В. Основні підходи до правовиховної діяльності студентів коледжів як елементу правового виховання. Педагогічні науки, Херсон, Випуск LXXX том 1. 2017. С. 98–102.

7. Нагорняк С.В. Функціональна структура правосвідомості. Український психолого-педагогічний науковий збірник. Наукове періодичне видання. № 12, грудень. 2017 р. С. 64–67.

8. Нагорняк С.В. Формування правосвідомості у правовому вихованні майбутніх юристів. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. Випуск 49. Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2017. С. 138–141.

9. Нагорняк С.В. Компоненти, критерії та показники формування правосвідомості студентів-правознавців. Наукове періодичне видання. Київський науково-педагогічний вісник. Науковий журнал. № 13 (13). 2018. С. 67–71.

10. Нагорняк С.В. Аналіз результатів формувального етапу дослідження : динаміка рівнів сформованості правосвідомості у студентів коледжу Український психолого-педагогічний науковий збірник. Наукове періодичне видання. № 13(13), квітень 2018 р. С. 48–57.

11. Нагорняк С.В. Правовиховна діяльність як елемент правового виховання. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка [Текст]. Вип. 151. В 2-х томах. Том 1. Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка; гол. ред. Носко М.О. Чернігів : ЧНПУ, 2018. (Серія : Педагогічні науки). С. 108–112.

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

12. Нагорняк С.В. Формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство. Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Pedagogika. Nowoczesne badania podstawowe i stosowane» (30.07.2016–31.07.2016) Warszawa : Wydawca : Sp. z.o.o. «Diamond trading tour», 2016. s. 54–56.

13. Нагорняк С.В. Правосвідомість як важлива складова підготовки майбутніх юристів. Materiały XII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Nauka : teoria i praktyka – 2016» 07 – 15 sierpnia 2016 roku Volume 2. : Przemysł. Nauka i studia. s. 23–26.

14. Нагорняк С.В. Психологічні особливості формування правової культури у правосвідомості особистості. Materiály XIII mezinárodní vědecko –

praktická conference «Moderní vymoženosti vědy – 2017». (27 ledna – 05 února 2017 roku) Díl 4. Pedagogické vědy. : Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. s. 41–45.

15. Нагорняк С.В. Педагогічний процес розвитку правосвідомості студентів : до сутності поняття. Science and life : Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 30 November 2017 [Electronic resource] / Editors prof. I.P. Klimov, I.V. Ignatko, V.B. Mantusov. Electron. txt. d. Czech Republic, Karlovy Vary : Skleněný Mústek. с. 213–220.

16. Нагорняк С.В. Принципи, методи та засоби правовиховної діяльності як елементи механізму правового виховання. Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування : Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 22–23 грудня 2017 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2017. С. 77–80.

17. Нагорняк С.В. Компоненти, критерії та показники формування правосвідомості студентів-правознавців. Психологія та педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання ХХІ століття : Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції : (м. Харків, Україна, 8-9 грудня 2017 р.) Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2017. С. 68–72.

18. Нагорняк С.В. Правосвідомість як самостійна форма суспільної свідомості. Materials of the XIII International scientific and practical Conference Areas of scientific thought – 2017, December 30, 2017 – January 7, 2018. Pedagogical sciences. Physical culture and sport. : Sheffield. Science and education LTD 15–18 p.

19. Нагорняк С.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у правовому вихованні студентської молоді. Пріоритети розвитку педагогічних та психологічних наук у ХХІ столітті : Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (16–17 березня 2018 р., м. Одеса). Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2018. С. 80–83.

20. Нагорняк С.В. Залучення студентів до самостійного вирішення правових проблем у процесі організації громадської діяльності. Освіта і наука в Україні: шляхи розвитку та напрямки взаємодії : Матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції «Освіта і науки в Україні : шляхи розвитку та напрямку взаємодії» (м. Харків, 16-17 березня 2018 року). Наукове партнерство «Центр наукових технологій». Харків : НП «ЦНТ», 2018. С. 51–55.

21. Нагорняк С.В. Становлення активності правової позиції студентів у процесі педагогічного коучингу. Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук : Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції

(м. Львів, 23-24 березня 2018 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2018. Ч. 2. С. 69–72.

Праці, котрі додатково відображають результати дисертації:

22. Нагорняк С.В. Застосування інноваційних форм і методів викладання дисципліни «Трудове право». Методичні основи впровадження інноваційних методів навчання у ВНЗ України : доповіді III Всеукраїнської науково-методичної конференції, 16 листопада 2011 р. Вінниця : ПП Балюк І.Б., 2012. С. 315–320.

23. Нагорняк С.В. Вимоги сучасності до взаємовідносин викладача і студента. Науково-методичне видання. Науковий вісник Вінницького кооперативного інституту. Шляхи підвищення ефективності навчального процесу у вищому навчальному закладі. Збірник науково-методичних праць учасників IV Всеукраїнської науково-методичної конференції (18 грудня 2013 р.) Вінниця, 2013. С. 82–84.

24. Нагорняк С.В. Використання інтерактивних методів на заняттях з правознавства. Методика використання досягнень науки та практики у підготовці фахівців для галузей економіки. Збірка науково-методичних праць. Кол авторів. Вінниця : Вінницький кооперативний інститут, 2009. С.158–162.

25. Нагорняк С.В. Вплив сучасних педагогічних методів на психологічний портрет студента. Методичні аспекти вдосконалення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах. Збірка науково-методичних праць. Кол авторів. Вінниця : Вінницький кооперативний інститут, 2010. С.82–84.

26. Нагорняк С.В. Кримінальний процес. Тести для визначення рівня знань, умінь та навичок студентів кооперативних технікумів і коледжів. Спеціальність : 5.0040101 Правознавство. Укл. : Соломка М.Я., Губський І.Г., Флорескул-Світова С.Л., Нагорняк С.В., Якименко С.В., Бондаренко Д.В., Міненко А.В., К. : НМЦ «Укоопосвіта», 2012. 120 с.

27. Нагорняк С.В. Правові засади митної справи. Плани семінарських і завдання для практичних занять для студентів кооперативних технікумів і коледжів. Спеціальність : 5.03051001 Товарознавство та комерційна діяльність, спеціалізація : Товарознавство в митній справі. Уклад. : Барчик В.Є., Білоцерківський В.В., Матіаш Т.О., Міненко А.В., Нагорняк С.В. К. : НМЦ «Укоопосвіта», 2012. 30 с.

28. Нагорняк С.В. Методичні рекомендації щодо методики підготовки, проведення, аналізу та оцінки відкритих занять (із досвіду роботи викладача вищої категорії Вінницького кооперативного коледжу економіки і права Вінницького кооперативного інституту) Уклад. : Нагорняк С.В. К. : НМЦ «Укоопосвіта», 2015. 74 с.

29. Нагорняк С.В. Трудове право. Завдання для практичних і плани семінарських занять. Спеціальність : 5.03040101 Правознавство / Уклад. : Нагорняк С.В. К. : НМЦ «Укоопосвіта», 2015. 86 с.

30. Нагорняк С.В. Право соціального забезпечення. Збірник ситуаційних завдань для студентів кооперативних технікумів і коледжів. 5.03040101 Правознавство. Уклад. : Нагорняк С.В. К. : НМЦ «Укоопосвіта», 2016. 74 с.

31. Нагорняк С.В. Педагогічні умови формування правосвідомості студентів у процесі виховної роботи. Науково-методичні орієнтири професійного розвитку особистості : тези доповідей учасників IV Всеукраїнської науково-методичної конференції, 0.04.2016. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2016р. С. 55–57.

32. Нагорняк С.В. Методичні рекомендації з організації та проходження виробничої практики студентами спеціальності 081 Право (Із досвіду роботи Нагорняк С.В., викладача-методиста Коледжу економіки і права Вінницького кооперативного інституту). Уклад : Нагорняк С.В. К. : НМЦ «Укоопосвіта», 2016. 50 с.

33. Нагорняк С.В. Взаємне визнання професійних кваліфікацій та дипломів в країнах ЄС. Науковий вісник Вінницького кооперативного інституту. Періодичне наукове видання. ТОВ «Нілан ЛТД» Випуск. 7. 2017. С. 95–99.

АНОТАЦІЇ

Нагорняк С.В. Педагогічні умови формування правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство у процесі виховної роботи коледжу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, МОН України, Вінниця, 2018.

У дисертації з'ясовано сутність правосвідомості як форми суспільної свідомості, що містить у собі сукупність поглядів, почуттів, емоцій, ідей, теорій та уявлень. Доведено, що під індивідуальною правосвідомістю студентів зі спеціальності правознавство розуміється динамічне особистісне утворення, що забезпечує здібність студента-майбутнього юриста до орієнтації та самовизначення в правовому просторі.

У роботі визначено та обґрунтовано структуру, критерії і показники досліджуваного феномену; визначено рівні їх прояву: активний, продуктивно-виконавчий, пасивний. Обґрунтовано комплекс педагогічних умов формування правосвідомості студентів за спеціальністю право у процесі виховної роботи коледжу: використання інформаційно-комунікаційних технологій у правовому вихованні студентської молоді; становлення активної правової позиції студентів у процесі педагогічного коучингу; залучення студентів до самостійного вирішення правових проблем у процесі організації громадської діяльності. Розроблена модель формування правосвідомості майбутніх юристів визначила такі блоки: цільовий; організаційно-діяльнісний; діагностично-результативний.

Ключові слова: правосвідомість студентів; правосвідомість студентів за спеціальністю правознавство; виховна робота коледжу; формування правосвідомості студентів; критерії, показники та рівні сформованості правосвідомості студентів за спеціальністю правознавство.

Нагорняк С.В. Педагогические условия формирования правосознания студентов специальности правоведение в процессе воспитательной работы колледжа. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, МОН Украины, Винница, 2018.

В диссертации определена сущность правосознания как формы общественного сознания, которая включает в себя совокупность взглядов, чувств, эмоций, идей, теорий и представлений. Доказано, что индивидуальное правосознание студентов специальности правоведение понимается как динамическое личностное образование, обеспечивающее способность студента-будущего юриста к ориентации и самоопределению в правовом пространстве.

В работе определены и обоснованы структура, критерии и показатели исследуемого феномена; определены уровни их проявления: активный, продуктивно-исполнительный, пассивный. Обоснован комплекс педагогических условий формирования правосознания студентов специальности правоведение в процессе воспитательной работы колледжа: использование информационно-коммуникационных технологий в правовом воспитании студенческой молодежи; становление активной правовой позиции студентов в процессе педагогического коучинга; привлечение студентов к самостоятельному решению правовых проблем в процессе организации общественной деятельности. Разработанная модель формирования правосознания будущих юристов включает следующие блоки: целевой; организационно-деятельностный; диагностически-результативный.

Ключевые слова: правосознание студентов; правосознание студентов специальности правоведение; воспитательная работа колледжа; формирование правосознания студентов; критерии, показатели и уровни сформированности правосознания студентов специальности правоведение.

Nahorniak S.V. Pedagogical conditions of formation of students' legal awareness on the specialty of jurisprudence in the process of college educational work. - The manuscript.

Thesis for the degree of a candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.07 - theory and methodology of education. - Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnytsia, 2018.

The thesis explains the essence of legal awareness as a form of social consciousness, which includes a set of views, feelings, emotions, ideas, theories and representations that characterize the attitude of a person, social groups and society as a whole to current or desirable rights and activities, connected with him. The scientists distinguish the legal awareness as a characteristics of the personality of the future lawyer and legal awareness as a characteristics of his future professional activities.

It is proved that the individual legal awareness of students in the specialty jurisprudence means a dynamic personal entity that provides the student's ability-future lawyer with orientation and self-determination in the legal space based on legal knowledge, skills and abilities; appraisal relation to law, legal settings and value orientations. Legal awareness arises on the basis of a two-way interaction of the process of reflection of legal reality in the minds of the future lawyer and the process of making his decision regarding his lawful conduct, that is, as a result of interaction with the legal reality.

The dissertation research determincs that legal education is characterized by relative autonomy of goals, specific methods of their achievement and organizational forms. Legal education is considered as multi-purpose activity, which involves the availability of strategic, long-term and tactical goals, aimed at creating a sense of justice and law-abiding behavior that ensures the transition of legal knowledge to the corresponding legal convictions of students through their active practice with normative and legal acts.

On the basis of the analysis of the psychological and pedagogical theory and practice of formation of students' legal awareness in the specialty of jurisprudence, the structure, criteria, indicators, levels and the current state of the phenomenon under study are determined and substantiated. The cognitive component is a complex of social and legal and legal knowledge; the law-creating component is characterized by the emotional state (emotions, feelings, experiences) of the future lawyer; behavioral component - legal behavior of the future lawyer, skills of making legal decisions in professional and personal situations, protection of rights, freedoms, interests of clients.

The following criteria and indicators are defined for determining the levels of the formation of the legal consciousness of law students of the college: cognitive-informational (legal knowledge, legal assessments, legal opinions, beliefs, representations); emotional-value (value attitude to the law, emotional attitude to law and legal phenomena, awareness of the need for social and legal activities); activity (motives of legal behavior, legal habits, traditions, installations, readiness for lawful actions). The following levels of their manifestation are defined for determining the formation of indicators of structural components of legal consciousness: active, productive-executive, passive.

The model and set of pedagogical conditions for the formation of students' legal awareness in the law specialty in the process of educational work of the college are substantiated. The first pedagogical condition – is use of information and communication technologies in the legal education of student youth. It was

proved that the introduction of information and communication technologies in the college educational process allowed to achieve such results with the help of author's methodology for the implementation of this pedagogical condition, which included author's work as to the use of information- communication technologies in legal education of student youth as well as: information press center, information bulletin, web site of college, internet club, network tournaments, remote Olympiads, network projects, etc.

The second pedagogical condition is the formation of an active legal position of students in the process of pedagogical coaching – it was discovered that coaching is a synthesis of training technologies. This is not only a method of managing and interacting with people, a way of thinking or a style of behavior, but it's a peculiar philosophy that provides effectiveness in various activities. Pedagogical coaching is a long-term cooperation of subjects of the educational process, in which results in high results in professional training are achieved. Coaching was recognized as one of the resource types of pedagogical activity and envisaged the elimination of the relationship between a teacher and a student to a new level of interpersonal interaction based on interest, cooperation.

The third pedagogical condition is the involvement of students in an independent decision of legal problems in the process of organization of social activities. This pedagogical condition involved the participation of students in various activities, the creation of conditions for public self-realization, flexible organization of the educational process, orientation towards a higher level of general cultural, humanitarian and professional training of future lawyers. In order to develop the behavioral component of justice in college, a «School of a Young Lawyer» was created.

The developed model of the formation of the legal awareness of future lawyers identified the following blocks: the target – block characterizes the main goal of the educational process – the formation of legal awareness of future lawyers; the organizational-activity block consists of the forms, methods and technologies of the educational process, aimed at achieving the goal of the pedagogical experiment; the diagnostic and productive block provides the definition of indicators, criteria, as well as the development of levels of legal awareness of future lawyers, the selection of diagnostic tools for their measurement.

Keywords: students' legal consciousness; students' legal knowledge in the specialty law; educational work of college; formation of students' legal consciousness; criteria, indicators, and levels of students' legal awareness in the specialty law.